

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 109-135

Geliş Tarihi:12.12.2023 Kabul Tarihi:26.03.2024

Yayın: 2024 Yayın Tarihi:31.05.2024

<https://doi.org/10.30561/sinopUSD.1403849>

<https://dergipark.org.tr/sinopUSD>

UNORTHODOX: MUHALİF BİR TİPİN KİMLİK ARAYIŞI ÜZERİNE SOSYOLOJİK DEĞERLENDİRME

Döne AYHAN*

Öz

Gündelik hayatın kalıplarını ve değerlerini farklı tipolojiler üzerinden görmek mümkündür. Bu noktada toplumsal yapının dinamiklerini anlamak ve anlamlandırmak için görsel sosyoloji önemli ip uçları sunmaktadır. Film ve dizilerde kullanılan görsel imgeler toplumsal arka planın anlaşılmasında işlevseldir. Toplumsal yapının görselleşmesinde mekân ve kültür değişimi, toplumsal tipolojiler, kimlik süreçleri ve zamansal öğeler sıklıkla konu edilmektedir. Toplum analizinde en hızlı ve kolay yol çoğu zaman tipolojilerin kavranmasından geçmektedir. Çünkü toplumsal tipolojiler bir toplumun kültürel bakiyesini aksettirmektedir. Toplumun sosyalleşme pratiklerinin anlaşılmasında toplumsal tipolojiler yadsınamaz bir gerçekliktir. Alışılmışın dışında bir kimlik ve zihniyeti temsil eden “muhalif” toplumsal tipolojisinin izlerinin anlaşılmaya çalışıldığı bu çalışmada, Unorthodox dizisi özelinde muhalif bir tipin kimlik inşa sürecinin incelenmesini amaçlanmaktadır. Muhalif bir tipolojinin gündelik hayatı anlamlandırması ve kültürel izleri çalışmanın odağıdır. Muhalif tipolojisinin var oluş sürecinin anlaşılması adına değişim pratikleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle ele alınan çalışmada doküman inceleme veri toplama yöntemi kullanılarak betimsel analizle değerlendirilmiştir. Muhalif tipolojisini anlayabilmek adına dizi, olay örgüsü ve diyaloglara sadık kalınarak üç kez izlenmiştir. Tekrarlanan durum ve fikirlere göre araştırmacı tarafından bazı kodlar belirlenmiştir. Birbirini destekleyen kodlardan, kodları üst düzeyde ifade eden temalar belirlenmiştir. Muhalif tipi ve kimlik kapsamına girebilecek “aile ve cemaate karşı kadının duruşu”, “muhalif tipolojisinin görünümü”, “aidiyet arayışı” ve “kimlik inşa süreci” gibi temalar bulunmuştur. Bu çerçevede muhalif sosyokültürel ve mekânsal ilişkiler ekseninde analiz edilmiştir. Kural ve sınırlara uymayan bir kültür ve zihniyeti gerekli kılan muhalifin sosyal ilişki formları ve kimlik edinme stratejisi yeniden üretilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhalif, Toplumsal tip, Kimlik, Aidiyet, Kültür.

* Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, done.ayhan@karatay.edu.tr, <https://0000-0002-1633-385X>

Unorthodox: A Sociological Evaluation on the Identity Search of a Dissident Type

Abstract

It is possible to see the patterns and values of daily life through different typologies. At this point, visual sociology offers important clues to understand and make sense of the dynamics of the social structure. Visual images used in films and TV series are functional in understanding the social background. Space and cultural change, social typologies, identity processes, and temporal elements are frequently discussed in the visualization of social structure. The fastest and easiest way to analyze society is often through understanding typologies. Social typologies reflect the cultural equilibrium within a society. Social types are an undeniable fact in understanding the socialization of society. This study, which attempts to understand the traces of the "dissident" social typology, which represents an unusual identity and mentality, aims to examine the identity construction process of a dissident type in the context of the "*Unorthodox series*". The focus of the study is on how an oppositional typology gives meaning to daily life and its cultural traces. To understand the existence process of the opposition typology, practices of change have been tried to be discovered. In the study, which was handled with qualitative research method, document analysis data collection method was used and evaluated with descriptive analysis. To understand the Dissident typology, the series was watched three times, adhering to the plot and dialogues. The researcher determined certain codes based on recurring situations and ideas. Themes were created from repeating codes. Themes such as "women's stance towards family and community", "appearance of opposition typology", "quest for belonging" and "identity construction process", which can be included in the scope of opposition type and identity, were found. In this context, the opposition was analyzed on the axis of sociocultural and spatial relations. The opposition's social forms of relationship and identity acquisition strategy, which necessitate a culture and mentality that does not comply with rules and boundaries, are reproduced.

Keywords: Dissident, Social types, Identity, Belonging, Culture.

Giriş: Çalışmanın Genel Takdimi

Bireyin toplumsal arenadaki konumu ve diğerleriyle etkileşimi sosyoloji disiplininin her daim gündeminde olmuştur. Toplumsal yapı ve kurumların bireye tesiri de farklı şekillerde görülebilmektedir. Edebiyat ve sanat alanındaki ürünlerde toplumun bireyleri nasıl etkilediği resmedilmektedir. Birey ve toplum üzerine söylenebilecek pek çok mesele özellikle roman, öykü, sinema ve dizi üzerinden aktarılabilmektedir. Toplumun genel görünümüne dair okuma yapabilmek için sanat ve edebiyat veri sunmaktadır. Toplumsal değişme dinamiğinin yaygın aktarım aracı olan sinema ve dizi üzerinden sosyolojik bilgi inşası mümkün olmaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de artarak devam eden görsel üretimin paylaşılma

platformları da çeşitlenmiştir. Televizyon ve sinema gibi sabit araçlar yerine günümüzde online abonelik tabanlı yayıncılık faaliyetleri de toplum hayatında yerini almıştır. İnternet hizmetinden faydalanan kişiler için dizi ve film izleme mekânı olan Netflix bu şekilde yayın yapan ilk araçlardandır. Amerika menşeli yapım şirketi dizi, film gibi medya hizmeti sunmaktadır. Yakın dönemde pandemi sürecindeki kısıtlılık kararlarıyla evde kalma mecburiyetiyle kullanıcı sayısında ciddi bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Şu anda dünya ölçeğinde yüz doksandan fazla ülkede 247 milyondan fazla üyesiyle en geniş eğlence platformu olarak tanımlanmaktadır (netflix.com, 2023). Netflix ve onu takip eden diğer platformlar sayesinde farklı toplumlara dair bilgi edinme süreci hızlanmıştır. Bu haliyle sosyolojiye yeni argümanlar ve bakış açısı kazandıran platformlar küresel ve yerel düzlemde bilgi üretimine zemin hazırlamaktadır. Toplumsal değişim seyrine göre dizi ve sinema da değişkenlik göstermektedir. Toplumsal dönüşüm ve krizlerin sinemaya konu olması tarihsel perspektifte sıklıkla görülmektedir.

Sanat ve toplum ilişkisi toplumsal alandaki gerçekliklerin sanatta bir şekilde kendisini göstermesinden dahi anlaşılmaktadır. Sanat ve sanatçının topluma karşı sorumluluğu ve toplumun sesi olması sanat ve toplumun bağına resmetmektedir (Danko, 2017). Bu haliyle sanat ve toplumun organik bir ilişkisinden bahsedilebilir. Sanatın toplumu yansıttığını, sosyolojik muhayyileyi ifade ettiğini söylemek mümkündür. Toplumlara anlamlı hale getiren temel unsurlar zaman, mekân ve aidiyet birlikteliğidir. Birlikte yaşama pratiği bireylerin topluma mensubiyetlerini, sorun çözme stratejilerini de şekillendirmektedir. Günümüzde farklı toplumsal dinamikler (savaş, kriz, teknolojik hamleler vb.) bireylerin toplumu ve yaşadığı dünyayı anlamlandırmalarını değiştirmek durumunda kalmalarına neden olmaktadır. Modern dünyada herhangi bir sebeple yer değiştirmek durumunda kalan bireyler gittikleri yerle uyum sağlamanın yolunu hızlıca bulmak zorundadırlar. Film ve dizilerin toplumsal gerçeklikleri bir şekilde yansıttığı kabulüyle değişimleri izleyebilmek verimli olabilmektedir. Sinemanın her zaman toplumun aynası olmadığını bazı zamanlarda da gerçek dışı olanı resmettiğine dikkat çekmek de

faydalı olacaktır. Toplumsal meseleleri yeniden üreterek eğip bükerek toplumda gerçekleşmesi mümkün olamayacak noktalara değinip bilinç dışı rolünü de üstlendiği belirtilmektedir (Diken & Laustsen, 2010). Bahsedilen durum dünya ve Türkiye ölçeğinde benzerlik göstermektedir. Toplumsal bakış açılarının farklılığı sinema yapımlarına ve seyircilerine de yansıtacaktır. Aynı ülke içinde dahi farklı dönemlerde hâkim paradigma değişimi olduğu için farklılıklar yaşanmaktadır.

Toplumsal yapının rutinini anlamak, gündelik hayatın arka planını keşfetmek, dönüşümün eğilim ve hızını okumak gibi sıralanabilecek sanatın nitelikleri sosyolojik araştırmalara konu olabilmektedir. Toplumun izinin görülebildiği sinema ve diziler sıklıkla araştırmaların nesnelere olmaktadır. Karakter, olay örgüsü ve sonuçla toplumsal ipuçlarının yakalanması söz konusudur. Toplumsal uyum, değişim ve çatışmanın karakterler üzerinden anlatılması toplumsal bir üretim şekli olduğunu göstermektedir. Toplumsal yapının farklı yüzlerinin sunulduğu dizi üzerinden zihniyet çözümlemesi yapmak mümkün hale gelmektedir. Çünkü, yönetmen, oyuncu ve senaristin belli bir zihniyete sahip olduğu gerçeğinden yola çıkılmaktadır. Nihayetinde ortaya konan dizinin hayatı ele alış biçimi kendi zihniyet ve anlam dünyasına göre olmaktadır. Dizinin çekiminin gerçekleştirildiği mekân tercihindan karakter inşa sürecine kadar zihniyetin izi görülmektedir. Totalde diziye var eden koşulların öznelere bağımsız olmadığını söylemek mümkündür. Ürettikleri diziye kültürel sermayelerin sinmesi de söz konusudur. Dizinin izleyicilerinin de bireysel bakış açılarıyla diziye yaklaştıkları gerçeğini de belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla üretici ve tüketici kesimlerin kendi zihniyet biçimleriyle orada buldukları belirtilmelidir. Burada üreten ve tüketen grubun kimi zaman birbirini tamamladığı kimi zaman ise zıtlıklar ve tartışma içerisine girdiği söylenebilir.

Sosyal bilimlerde toplumsal olgunun nedenini anlamak adına tek faktörlü bir açıklama yapmak meseleyi eksik görmek anlamına gelmektedir. Dinin toplum ve insanlar üzerinde belirleyici olma özelliğinin net bir şekilde görüldüğü dizi, sinema ve sanat toplumsallıklarını bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu haliyle toplumsal

yapı okuması yapmak mümkün olmaktadır. Çünkü sinema toplumsal arenada olup biten meselelerin yansımaları görmek açısından verimli bir sahadır. Gündelik hayatın rutinlerinin analiz edilmesine fırsat sunan film ya da diziler değişimlerin dinamiklerini kurgu düzeyinde olsa dahi etkili bir öğretim materyali olmaktadır. Gerçekliğin belirli yönelimlerle tasavvur edilmesi o gerçekliği yaşayan kişiler ile yönetmen arasındaki bakış açısı farklılığını ortaya koymaktadır. Toplumsal meselelere karşı farklı bakış açılarının görülmesini sağlayan dizi/filmler kimlik numunelerini görmek açısından da ciddi veriler sunmaktadır. Film için seçilen mekân, dönem ve özellikleri sürecin sonunda ortaya çıkacak olan filmin inşasında önemlidir. Dizi/filmler senaristten, yönetmen ve oyuncudan bağımsız bir yapıt değildir. Kişilerin kültürel, ekonomik, sosyal sermayeleri nispetinde filme katkıları bulunmakta ya da bir şekilde diziye alt metin olarak girmektedir. Nihayetinde belirli bir zihniyet dünyasının ürünü olan bu eserlerin toplumsal etkileme gücü bulunmaktadır. Benzer şekilde üretilen dizi/filmi izleyici pozisyonundaki kişiler de kendi bakış açıları ile değerlendirmektedir. Çünkü izleyici toplumu anlama şekline göre yapıma yaklaşmaktadır. Bu durum üretim ve tüketim dengesinde birbirini tamamlayan, destekleyen bir durum olabildiği gibi karşıtlıkların çatışması haline de gelebilmektedir.

Bu çalışmanın özgün yanını daha önce farklı kategorilerde toplumsal tip çalışması yapılmış olmasına rağmen “muhalif” toplumsal tipinin siyasetin dışında bir toplumsal aktör olarak ele alınması oluşturmaktadır. Literatürde ilk kez yerli bir film olan “Kaçakçı” ile sinemadaki toplumsal tipoloji çözümlemesi gerçekleştirilmiştir (Tekin, 2016). Sinemasal bir tip olarak “kaçakçı” sınır ve ekonomik zorlukların bulunduğu konumdan anlaşılmaya çalışılmıştır. Farklı toplumsal tipolojileri zaman, mekân ve dil unsurlarını görmek mümkün olmaktadır. Muhalif toplumsal tipinde mevcut toplumsal hafızasını oluşturan meselelere karşı eleştirel bir tavır bulunmaktadır. Maria Schrader yönetmenliğinde çekilen dizi Hasidik Yahudilerinden Sattar cemaatine bağlı genç bir kızın (Esty) gözünden dünyayı anlamlandırması anlatılmaktadır. Alışılmışın dışında bir kadın profili olan

Esty özelinde bireyciliğin hâkim değer oluşu görülmektedir (McFarland, 2022). Modern öznenin kentsel mekanla kurduğu etkileşim Berlin şehrinde gösterilmektedir. Dizideki karakterlerin kentsel mekanlara yönelik farklı deneyimleri mevcuttur. Esty ailesinin yanındayken başı yerde etrafındaki olup bitenlerden habersiz şekilde yürümektedir. Berlin'deki yürüyüşü ise binalara, manzaraya, etrafına başını kaldırırken gösterilmesi kentsel mekanlardaki öznenin farklılığını yansıtmaktadır. Şehrin sesini ve ritmini fark eden Esty'nin gülümsemesi ise manidardır. Cemaat ve aile sınırlarında toplumsal şiddete maruz kalan Esty için Berlin'de laik bir kadın profili çizilmektedir. Hasidik cemaatin popüler kültürle ilişkisi bulunmamaktadır. Cemaatin Yahudilik göstergesi giyim tarzı ve ritüellerin uygulanması olarak yorumlanabilir. Cemaat içerisinde kadının ideallerine ulaşması söz konusu değildir. Hayallerinden bahsetmek ve bireyselliğini inşa etmek mümkün değildir. Cemaatte özgürlük sınırlandırılırken Berlin'de kadın bedeninin kamusallaşması gösterilmektedir (Schnabel, 2022). Esty mahremiyeti olan kendi bedeni ve sesini kamuya açık hale getirerek eleştiriye de kapı aralamaktadır.

1. Çalışmanın Metodolojisi

Bu çalışma muhalif bir tipin kimlik arayışına tanıklık etme imkânı sunması sebebiyle 2020'de Netflix'te bir sezon yayımlanan Unorthodox dizisini odağa almaktadır. Alman-Amerika yapımı bir dram dizi dört bölümden oluşmaktadır. Dizinin bölümleri ortalama elli dakika olup dili İngilizcedir. Başrollerini Shira Haas (Esty) ve Amit Rahav'ın (Yanky; Esty'nin eşi) paylaştığı dizide Esty geleneklere aykırı bir tip iken Yanky cemaatin kurallarına sıkı sıkıya bağlı bir tiptedir. Esty'nin kocası Yanky, topluluk geleneklerine bağlı ve bir aile kurma konusunda güçlü bir istek duymaktadır. Olay örgüsü, Esty ve Yanky'nin görücü usulü evliliği etrafında şekillenmektedir. Williamsburg'da geçen dizi, moderniteyi reddederek dünyadan izole bir yaşam pratiği tercih eden Hasidik cemaatinin geniş kitlelerce tanınmasına vesile olmuştur. İlk olarak kıyafet tarzıyla dış dünyadan görsel anlamda ayrılan cemaatte kadınlar çorap, peruk ve muhafazakar elbiselerle erkekler ise

saçlarında çene hizasında bukleler, takım elbise ve kürk şapkalarla muhafazakarlıklarını sergilemektedir.

Fotoğraf-1: Cemaatte Kadın ve Erkek Görünümleri

Dizide Satmar kültürünün ataerkil fikirleri destekleyen cinsiyetçi geleneklerini ve katı kuralları vurgulanmaktadır. Toplum geleneğinde kadınlara itaatkar, anlayışlı ve duyarlı olma, erkeklere ise baskın, kararlı ve bağımsız olma özellikleri atfedilmektedir. Topluluğun tüm üyeleri belirli kısıtlamalara uymakla yükümlüdür. Örneğin, üyelerin cep telefonu gibi teknolojik cihazları kullanmasına ve devlet okullarına gitmesine izin verilmemektedir. Cemaat üyelerinin yalnızca Yidiş odaklı eğitim alabiliyor olmaları da cemaatin kısıtlılıkları arasındadır. New York ve Berlin arasındaki yaşam zaman zaman flashback kurgusuyla başkarakterin (Esty) kararsız, arada kalmışlığı gösterilmektedir. New York gibi bir metropoldeki aşırı geleneksel cemaat yaşamını vurgulaması dikkat çekicidir. Berlin'e gidene kadar yaşadığı mahallesinden çıkmayan ana karakterin, merak ve şaşkınlığı gözler önüne serilmektedir. Unorthodox dizisinde etnografik bir yaklaşım görülmektedir. Etnografi kültürel yapının arka planı ve gündelik hayatın anlamını çözmede etkili bir yol olmaktadır (Nahya & Harmanşah, 2016). Bu dizi Deborah Feldman'ın otobiyografisi olan Unorthodox: Hasidik Köklerimiz Skandal Rejeksiyonu kitabına dayanmaktadır. Dizi Nazilerin baskısıyla New York'a sığınan geleneksel Yahudi cemaatine odaklanmaktadır. Dizide stüdyo yerine gerçek mekanların tercih

edildiği görülmektedir. Bu dizinin tercih edilmesinin temel nedeni toplumsal tipolojilerin görünür haline odaklanmak, din kurumunun birey üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde analiz etmek ve farklı bir toplumda aidiyet referanslarından uzakta kimlik inşa sürecine dikkat çekilmesidir. Dizi baş karakteri Esty, grup aidiyeti ve cemaat kurallarını sorgulayarak yeniden bir kimliklenme sürecine girmektedir. Dizi kurgusunda cemaat kurallarını kutsallaştıran bir grup ile ezberleri bozan baş karakter arasında birey ve grup ilişkilerine odaklanmıştır. Bu nedenle aile ve cemaatinden kaçış sonrası yeni dünyasında kabul sürecini içeren diyalog ve sahnelerle analize değer bulunmaktadır. Dizinin sosyolojik bir değerlendirmeye tabi tutulmasında bazı grupların değişim karşısındaki direnci, kolektif bilinçle eyleme ve bakış açıları, grubun doğal bir üyesinin bu çerçeveden çıkması dikkat çekmektedir.

Yazılı kaynaklar olan metin, rapor kadar film, dizi ve fotoğraf gibi dokümanlar nitel araştırmalarda kullanılabilir. Dizi ölçeğinden yola çıkarak bir sosyolojik okuma yapma imkânı sunması sebebiyle bu çalışma nitel araştırma şeklinde kurgulanmış olup doküman inceleme veri toplama yöntemi kullanılacaktır. Bu noktadan yola çıkarak dizideki metin ve sahnelerin değerlendirilmesi için betimsel analiz kullanılacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Diziden elde edilen veriler belirli temalar şeklinde özetlenerek yorumlanacaktır. Araştırmanın amacına uygun olacak şekilde dizi üç kez izlenmiştir. Dizi izlendiğinde tekrarlanan durum ve fikirlere, yinelenen konulara göre araştırmacı tarafından bazı kodlar belirlenmiştir. Kodlar oluşturulurken öncelikle olay örgüsü ve diyaloglara sadık kalınmıştır. Birbirini destekleyen kodlardan, kodları üst düzeyde ifade eden temalar belirlenmiştir (Bal, 2016). Betimsel analize dayalı olarak ana temalar “aile ve cemaat baskısına karşı kadın duruşu” “muhalif tipolojisi görünümü”, “aidiyet arayışı” ve “kimlik inşa süreci” dir. Diziden hareketle toplumsal bakış açılarının anlaşılması, kalıp yargı, algı ve tutumların sergilenmesiyle veriler oluşturulmaktadır.

2. Aile ve Cemaat Baskısına Karşı Kadın Duruşu

Aile ve cemaatin bireyler üzerindeki etkinliği kaçınılmaz bir gerçekliktir. Aile kurumunun bireyler üzerinde meslek seçiminden evlenme biçimine, sosyalleşme pratiğinden dini yaşayış tarzına kadar geniş bir alanda etkisi söz konusudur. Bu konuda belki de en dikkat çekici örnek olarak radikal şiddet gruplarına katılan kadınların motivasyonlarının araştırıldığı bir çalışmada aile baskısı önemli bir tema olarak çıkmaktadır (Öztop et al., 2023). Bireyin tercihlerinde mensubu olduğu aile ve dinin belirleyiciliği söz konusudur. Aile dini gelişime en yakın bağlamdır. Bireyler dini gruplarıyla ilgili ne kadar olumlu deneyim ve algıya sahipse grubu o kadar kabullenmektedir. Ergen ve yetişkinler tatminsizlik, haklarından mahrum kalma ve toplulukla anlaşmazlık durumunda dini grubu sorgulayarak ayrılma olabilmektedir (Hardy et al., 2022). Din toplumsal bütünleşmeyi sağlamak gibi temel işlevinin yanında bireylere kurallar dizgesi sunan da bir kurumdur.

Dizide alkol bağımlısı bir baba ve kendisini terk eden bir annenin çocukta yarattığı zorluğun babaannesi ile doldurulmuştur. İdeal bir aile düzleminden uzak olan Esty'nin marjinalliğinin arka planı bir nebze de olsa anlaşılmalıdır. Muhalif bir tipoloji görünümünün izleri ailenin yapısal durumu sebebiyle grubun normlarına aykırılıklarıyla gösterilmektedir. Parçalanmış bir ailede büyüyen baş karakterin (Esty) mensubu olduğu Sattar cemaatinin kuralları gereği görücü usulü bir evlilik yapması izleyiciyi cemaatin aile kurma biçimi ve süreci hakkında bilgilendirmektedir. On dokuz yaşında olan Esty, cemaatin keskin kurallarıyla sarmalanmıştır. Cemaatin diğer üyeleri ve özellikle aile bireyleri tüm kurallara harfiyen uyarken Esty'nin bu gruba aidiyeti bulunmamaktadır. Etrafındaki kişilerin de dikkatinden kaçmayan bu durum alışılmışın dışında bir tip olarak görülmektedir. Gruba aidiyetinin olmamasına rağmen grup baskısıyla bağ geliştirmeye çalışmaktadır. Yetiştirdiği aile ortamını zorlayıcı olarak değerlendiren Esty evlenerek bu durumun değişebileceğini düşünmektedir.

Fotoğraf-2: Esty ve Yanky Düğün Görsele

Evlenmek onun için özgürlüğe bir adım niteliğindedir. Eş tercihi ve evlenme biçimi de cemaat kurallarına uygun olarak gerçekleştirilir. Düşündüğünün aksine evlenmenin yeni kapılar açmadığı hatta “evli bir kadın” olması sebebiyle daha da daralan bir dünyaya geçtiğini gören Esty, kaçmayı planlamaktadır. Toplumsal gerçekçi bir bakış açısıyla kurgulanan dizi, gerçeği yansıtmaya çalışmaktadır. Evli bir kadın olarak çocuk sahibi olması cemaatin öncelikli beklentisidir. Grubun baskısını üzerinde hisseden Esty ile eşi arasında sağlıklı iletişim örüntüsü bulunmaktadır. Din ve baskının otoriterlik ve dışlayıcılıkla bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Baskıyı bir grubun diğerine karşı rızasının dışında, sömürü ve şiddet içeren bir tahakküm olarak görmek mümkündür (Hansen et al., 2017). Baskıyla karşılaşan kişinin doğal olarak mücadele ya da başkaldırı süreci başlayabilmektedir. Esty’nin evlenme ritüeli olarak düğün sahnesi dahi cemaatin ağırlığının görülmesi açısından önemlidir. Eğlenceli bir görünümünden ziyade ağıt ve dualarla dini bir törene daha yakın oluşuyla dikkat çekmektedir. Evlenmeden önce uzun saçlı olan Esty, evlendikten sonra cemaat kuralları gereği saçlarını kazıtarak peruk takmaktadır. Kadınların toplum içinde saçlarını örtmelerini gerektiren geleneğe göre evlendikten sonra saçlarını tamamen kazıtıp peruk takmak şarttır. Evliliğin bir kadının hayatında dönüm noktası olarak görülmesi söz konusudur. Evlilik, geleneksel cinsiyet rollerinin yükünü daha da yaygın hale getirerek kadından

bebek sahibi olmak, eşine hizmet etmek ve sadık bir eş olarak aile onurunu koruması beklenmektedir. Bebek sahibi olarak “kadınlığının” etkinliği artacağı şeklinde bir düşünce hakimdir. Çünkü bebek evliliğin imzası ve garantisi konumundadır.

Erkekler ise evlendikten sonra saçlarını bukle yaparak uzatarak cemaatle bütünleşme yaşamaktadırlar. Evlilikte cinsiyete yönelik baskının kadın aktörde olduğu vurgulanmaktadır. Kadınların genellikle ikincil konumlarından dolayı eşitlikçi bir eğilim görülmemektedir (Hall & Zvonkovic, 2010). Kadın ve erkeğe karşı kökten farklı bir yaklaşım görülmektedir. Katı bir cinsiyet ayrımıyla yetişen kişiler bu durumu içselleştirmektedir. Kadın erkeğe göre ikincil bir konumda yer alırken sürekli bir şekilde evliliğin kutsallığı vurgulanmaktadır. Kadın figürünün toplumsallığı hemcinsleri arasında gündelik ev ve alışveriş eylemleriyle sınırlıdır. Erkekler ise ekonomik etkinlikler içerisinde finans ve emlak sektöründe yer edinmektedir. Bu noktada bilinen modern dünya kaidelerinin bu gruptaki kişilere yansımaması için çaba sarf edildiği görülmektedir. Dini ritüellere gündelik hayatın her aşamasında karşılaşılmaktadır. Eve girerken kapını eşliğine dokunmaktan düğünde okunan ilahilere kadar geniş bir alanda muhafazakarlık işaretleri görülmektedir.

Fotoğraf-3: Evlilik Sonrası Saç Kazıtma Ritüeli ve Yeni Görünüm

Cemaate adanmış bir yaşam söz konusudur. Gündelik yaşamın temel belirleyici parametrelerinden birisi olan cemaat kurallarına yüksek değer

atfedilmektedir. Gündelik hayatın sosyolojisini yöneten cemaat denetim mekanizması rolünde görülebilir. Cemaatin on yedi yaşından sonra eğitime izin vermemesi Esty için kısıtlayıcı olmuştur. Burada başkaldırı olarak cemaatin kuralları gereği müziğin yasak olmasına rağmen gizlice piyano dersleri almaktadır. Piyano öğretmenin yardımıyla da annesinin yanına gider. Cemaat içerisinde kadınların ekonomik güvencesizliği bulunmaktadır. Annesinin huzurevinde bakım veren bir konumda düşük ücrete çalışması özgürlüğü için ödediği bedel olarak yorumlanabilir. Esty'ye sürekli olarak cemaatin çocuk beklentisini vurgulayan eşi bir süre sonra çocuk sahibi olamamasıyla Esty'yi "eksik" olarak yaftalamıştır. Evlenme ve yeni bir aile kurma sorumluluğunun yanı sıra kaba bir eş Esty için kaçıışı hızlandıran noktalar olmaktadır. Esty'nin kaçışının diğer kadınlara da "kötü örnek" olabileceği kanaatiyle Esty'nin geri gelmesi için Haham tarafından eşi görevlendirilmektedir. Esty ve eşi arasında gelişen tüm aşamalara geniş aile ve cemaatin de dahil olması söz konusudur. Burada mahremiyetin ifşasına tanık olunmaktadır. Cemaat Esty'yi bulmak için eşine görevler verir. Burada aile yapısında cemaatin yaptırımı görülmektedir. Kadının şarkı söylemesi, saçını göstermesi, toplum içerisinde gülümsemesi, akıllı telefon kullanması yasaktır. Kadının öncelikli görevi mümkün olduğunca çok çocuk sahibi olmasıdır. Önce erkeğin konuştuğu ve erkeklerin öncelendiği bir grup yapısı söz konusudur. Esty'nin dış görünüşü üzerinden değişime verilen tepkiyi görmek mümkündür. Bu durumdan rahatsız olan Esty'nin Berlin'e kaçtığında peruğunu denize atması özgürlüğü temsil etmektedir. Çünkü Batılı modern bir kadın olarak görünümü bunu gerektirmektedir. Cemaatin dayatması sonucu muhafazakâr kıyafetler giymek durumundayken artık giyim tarzı klasik Batı kadını biçimini almaktadır.

Fotoğraf-4: Esty'nin Peruğu Çıkardığı An ve Modern Görünümüyle Esty

3. Muhalif Tipolojisinin Görünümü/İzleri

Toplumsal tipolojiler kapsamında Simmel ilk referans kaynaklarından olmaktadır. Tipolojilerin toplumsal yapının anlaşılıp anlamlandırılmasındaki yeri önemli kabul edilmiştir. Toplumsal tiplere bakarak toplumsal etkileşim ağlarının değerlendirileceği söylenebilir (Simmel, 2015). Bir toplumsal yapının anlaşılmasında kritik yeri olan toplumsal tipler, gündelik hayatı ve kültürü yansıması sebebiyle önemsenmektedir. Toplumun mevcut kültürel pratiklerini, norm ve değerlerini taşıdığı için toplumsal tipolojiler sosyolojik bilgi üretiminde önemli araçlardır. Gündelik hayat farklı toplumsal tiplere sahne olmaktadır. Toplumsal değişimler karşısındaki en dirençli kurumlar olarak kabul edilen din ve aile kurumunun birey üzerindeki etkisi çalışmaya konu edilmektedir. Grup ve aile aidiyeti düşük olan bir kişinin yapısal ilkeleri sorgulayarak bulunduğu şehir ve aileden kaçan karakter üzerinden bir toplumsal tipin kültürü nasıl yansıttığı anlaşılmaktadır. Ayrıca muhalif toplumsal tipinin arka planının anlaşılması da kimliğe etkisini gösterecektir. Hâkim kültürel değerlere ve tutumlara karşı, aykırı olmayı simgeleyen “muhalif” toplumsal tipinin toplumsallığı dikkat çekmektedir.

Yaşanılan coğrafya ve döneme göre toplumsal tipler değişkenlik gösterebilir. Toplumsal bunalım dönemlerinde orijinal toplumsal tiplerin çıkması ya da mevcut bazı tipolojilerin ortadan kalkması mümkün olmaktadır (Klapp, 1958). Çünkü toplumun dinamiğine uygun olarak toplumsal tiplerin şekillenmesi söz

konusudur. Genelin dışında kalanı imgeleyen muhalif toplumsal tipi dizide ritüel ve rutinlerle boğuşan genç bir kızın etrafında şekillenmektedir. Toplumsal hayatta aktif olarak yapıyı şekillendiren birey içinde bulunduğu sosyal örüntünün temsilcisidir (Aydemir, 2016). Muhalif toplumsal tipolojisinin toplumsal inşa süreci olduğunu söylemek mümkündür. Toplumsal tiplerin zemininde sosyal inşacılık yaklaşımı ön plandadır. Çünkü toplumsal gerçekliklerin bireysel ilişki ve etkileşimlerden geçtiğini ve nihayetinde yine bireyi etkilediği belirtilmektedir (Berger & Luckmann, 2008). Toplumsallaşma sürecinin bir parçası olması sebebiyle tipeştirmeler erken dönemlerde başlamaktadır. Dünyayı anlamlandırmaya başladığından itibaren bireyin tipler yapmış olduğu belirtilmektedir (McKinney, 1970). Muhalif toplumsal tipi, herhangi bir grup ya da toplumsal kategorileri temsil eden bir tipolojidir. (Almog, 1998). Muhalif toplumsal tipinin içinde bulunduğu şehirden uzaklaşmasıyla mekânın insansız olamayacağını ve kendine has tipolojileri üreteceğini bir kez daha göstermektedir. Burada bahsi geçen “muhalif” toplumsal tipinin kendi koşullarını var ettiğini belirtmek gerekmektedir. Bu çalışmada farklılaşan durumlara paralel olarak gündelik hayatta muhalif toplumsal tipinin çerçevesini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Kültürel arka planların değişmesiyle tipolojilerin sınırları değişmektedir. İnsani hallerin anlaşılmasında kullanışlı olan tipolojiler sosyolojik muhayyileyi de doğrudan etkilemektedir. Gündelik hayatın toplumsal tiplerle örülü olduğu gerçeğinden hareketle muhalif tipolojisinin arkasındaki sosyal gerçekliği içinde bulunduğu evrende aramak gerekmektedir. Muhalif toplumsal tipi Almog’un tasnifine göre kültürel ekseninde incelenecektir (Almog, 1998).

Toplumsal tiplerin sinema ve dizide taşınması kültürel arka planın da anlaşılmasını sağlamaktadır. Dizideki zaman, mekân, karakterler perspektifinden bir toplumsal tipoloji okuması yapılmaktadır. Muhalif bir harekete, bakış açısına, zihniyete aykırı toplumsal bir tiptir. Muhalifi kurumla ve mekanla sınırlamak çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Gündelik hayatta kavramın kullanımı ilk olarak siyaset kurumunu çağırırsa da ekonomi, aile ve din gibi diğer kurumlara da yönelik bir karşı tutum bulunmaktadır. Toplumsal kurallara karşı sorgulayıcı bir tavırda olan

muhalif toplumsal tipini aslında çoğu mekânda görmek mümkündür. Bu haliyle bazı durumlarda muhalifin dışlanma ihtimali de bulunmaktadır. Toplumsal konumu itibariyle muhalifin etiketlenerek “ötekileştirilmesi” olabilmektedir. Modern dünya kendisinin dışındaki her şeyi dışlayarak ötekileştirmektedir. Damgalama ve etiketleme ile ötekileştirici dil üretilmektedir (Bauman, 2003). Bu açıdan toplumsal tipler somutluk kazanan varlık olarak sosyal gerçekliği şeffaf olmasa da kabaca anlamının en kestirme yoludur.

New York gibi bir metropol bir şehirde görmeye alışılan rezidans ve hareketli meydanlar dizide görülmemektedir. New York’u simgeleyen mekânların olmaması ve Amerika’nın gündelik hayat ritminden izole bir grup resmedilmiştir. Esty ve ailesi cemaatin katı kuralları gereği metropolün ritmine uymamaktadır. Esty dahil olduğu aile ve cemaat yapısının bakış açılarını sorgulayarak New York’tan Berlin’e kaçan aykırı bir tipi canlandırmaktadır. Bilmediği yeni dünyada tutunma çabaları ve bu süreçte o ana kadar öğretilen dogmatik kurallara uymaması aile ve din kurumlarının direncini görmek açısından önemlidir. Esty küçüklüğünden itibaren aile üyelerinden farklı olduğu hem kendisi hem de çevresi tarafından sürekli dile getirilmektedir. Cemaatine karşı yabancılaşma çeken Esty, tıpkı annesi gibi Berlin’e kaçar. Bildiği bir dünyanın dışına çıkan Esty, annesine cinsel tercihinden dolayı mesafeli durmaktadır. Berlin’deki arkadaşlıklarının geleneklerin dışında kalan heterodoks kişilerden oluşması da muhalif kimliğini beslemektedir.

Esty babaannesinin yanında büyümesiyle akralarına göre grupta daha esnek yetişen bir kızdır. Esty’nin ebeveynlerinin olmamasıyla da cemaatten farklılaşan yönü pek çok ortamda dile getirilmektedir. Muhalif tavrıyla dikkat çeken Esty, çevresi için çoğu zaman dedikodu malzemesi olmaktadır. İçinde bulunduğu grupta Berlin’e gitmeyi, aile ve cemaatini geride bırakmayı hayal eden dahi bulunmamaktadır. Toplumsal yapının normlarına sıkı sıkıya bağlanan kişilerde grup bağlılığı yüksektir. Amerika gibi farklı etnik kimliklerin bir arada yaşadığı bir ülkede Hasidik cemaatine mensup kişiler için yaşamın formülü en iyi bilinen geleneksel yaşam örüntülerine sıkı sıkıya bağlı kalmaktır. Genel çerçevede bu durumun avantaj

ve zorluklarını gören kişilerin dünyası gösterilmiştir. Dizide gösterilen muhalif tipolojisi (Esty), kurallara karşı bir tutum geliştiren, aykırı bir yaşam ve zihniyet biçimini göstermesiyle sadece diziye ait bir tip olmadığını ortaya koymaktadır. Farklı durum ve koşullarda hâkim bakış açısına karşı olan muhalif tipini toplumun diğer zeminlerinde de görmek mümkündür. Her mekânın kendi toplumsal tipolojisini ürettiği varsayımından hareketle bağlamı içerisinde düşünüldüğünde zihniyet temsili anlamında muhalif gündelik hayatta karşılaşılan bir tiptir.

4. Aidiyet Arayışı

Temel insani bir ihtiyaç olarak aidiyet fiziksel, toplumsal, zihinsel ve ekonomik eksenli bir bağ kurmadır. Sosyal gruplarla, fiziksel mekanlarla bireysel ya da kolektif deneyimlerle ilişki kurmanın sonucunda gelişir (Allen et al., 2021). Kişilerin farklı aidiyet referansları bulunmaktadır. Aidiyet, güvende hissetmekle eş değer görülmektedir. Aidiyet kurulan şey somut ya da soyut herhangi bir şey olabilmektedir. Bireylerin cinsiyet, ırk, sınıf, millet, cemaat, akraba, meslek grubuna aidiyeti toplumsal ve ekonomik konumları gereğidir. Dinamik bir süreç olan aidiyet geliştirmede toplumsal konum, çeşitli gruplara kimlik ve duygusal bağlanma önemli bir süreçtir (Yuval-Davis, 2006). Aidiyet, bir ilişkiye, gruba ve sisteme dahil olma şeklinde kavramsallaştırılabilir. Bireyin gruba ait olması, kendisini güvende ve değerli hissetmesi, karşılıklı etkileşimde bulunulması aidiyet duygusunun zeminini oluşturmaktadır. (Mahar et al., 2012). Bireyi çevreleyen bir olgu olarak aidiyet, yaşam boyu canlılık göstermektedir.

Kolektif hafıza bir grubun ortak tecrübesini anlatmaktadır. Tarihsel bir süreçte birlikte asgari müşterekte buluşan kişilerin kültürü paylaşması anlamına gelmektedir. Ortak bir emeğin ürünü olan hafıza, kişinin gruba bağlanmasını sağlayacaktır (Halbwachs, 2017). Kolektif hafızadan doğrudan etkilenen bireysel hafıza kişinin stoğudur. Hafızayı somutlaştıran Nora, fiziki mekanlarla pekişip kalıcılığın arttığını belirtmektedir (Nora, 2006). Bahsi geçen dizide bulunduğu aile ve şehirden kaçan Esty için yeni kolektivite ihtiyacı doğmaktadır. Çünkü aşına olduğu mekân ve toplumsal hafızadan uzaklaşması toplumsal bir varlık olan insanın

bağlarının zedelenmesi anlamına gelmektedir. Aidiyetin referans alanlarından bir tanesi olan hafıza, kişinin mekâna uyumunu kolaylaştıracak önemli bir parametredir.

Cemaate ve ailesine aidiyetini sürekli sorgulayan Esty, mevcut kimliğine uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Ailedeki babaanne ve kayınvalide figürlerinde de otorite ve baskıcı tutum görülmektedir. Kuralları içselleştirmiş aile büyüğü kadınlar, eşler arasındaki ilişkiye dahil olarak bebek sahibi olmayı telkin etmektedirler. Burada temel motivasyon Yahudi soykırımında kaybedilen nüfusun yerine yenisini koymaktır.

Modern Amerika toplumunun yaşadığı gibi bir gündelik hayat rutini olmayan Hasidiler, katı tutumları ve inançlarına sıkı sıkıya bağlıdırlar. Hatta onlar için modern bireyin zihniyeti ve görünüşüne uygun olmak günahkâr olmak anlamına gelmektedir. Günümüzde her an sıklıkla kullanılan akıllı telefon ve internet teknolojisinden uzak yaşamaları tanrının cezasından kaçınmak için yaptıkları önemli bir adımdır. Bu durumda da aidiyet numunelerini de grubun temel dinamiklerinde aramak gerekmektedir. Berlin'e kaçan Esty, farklı bir toplum ritmi karşısında kültür şoku yaşamaktadır. Çünkü o zamana kadar öğrendiği her şeyin sarsıldığını görmektedir. Kendi cemaatindeki tabuların kırılabildiğini görmesiyle şaşkınlıkla varoluşunu aramaktadır. Ailenin yapısal özellikleri, karşılaştıkları problemler, değişimler, geçmiş ve mevcut hali sanat ürünlerinde yansıtılmaktadır. Çünkü sanatçı toplumdaki aile görünümüne dair gözlem ve analizler yapmaktadır. Toplumdaki aile yapısını tespit eden sanatçı aracılığıyla sosyolojik araştırmalar yapılabilir (Tezcan, 2011). Diziye konu olan aile kurumu çerçevesinde değişim karşısındaki zihniyet anlaşılmaktadır.

Berlin'de müzik yeteneği sayesinde öğrenciler arasında kabul gören Esty'nin arkadaşlarının sürekli "anı yaşamayı" vurgulaması modern zihniyetin görülmesi açısından manidardır. Esty genel görünümünü değiştirerek Berlin'de aidiyet kurmak istemektedir. Gençlerle birlikte gece kulübüne eğlenmeye giden Esty, kendi çizgisinin dışında bulunmaktadır. Aidiyet arayışındaki Esty bildiği dünyanın dışında farklı bir kültürel zemini görmektedir. Bir yandan ailesi ve cemaati

tarafından dayatılan kuralları sorgulayıp bir yandan da müzik öğrencileri arasında kendisine yer edinmeye çalışmaktadır. Öğrencilerin pratiklerini gördükçe şaşırın Esty, onlara uyum sağlamak adına o güne kadarki tüm gerçekliklerini geride bırakmaktadır.

Fotoğraf-5: Yeni Sosyalleşme Pratikleri

Mevcut koşullara ayak uydurmak için kıyafet, saç ve daha önemlisi zihniyeti değiştirerek özgürleşme serüveni gözler önüne serilmektedir. Karşı cins ve aile kurumuna dair tutumunun farklılaşmasıyla o ana kadarki aidiyet referanslarını temelden sarsıp yerine yenisini koymaya çalışmaktadır. Öğrencilerin sosyalliklerine uyum sağlamaya çalışarak grup normunu kabulle gençlerle bağ kurmanın yollarını aramaktadır. Zaman zaman arafta kalan Esty, geçmiş hayatı ve geleceği arasında zorluklar yaşamaktadır. Bu açıdan Esty gibi bir muhalif tipin aidiyetini gerçekleştirdiği söylenemez. Berlin'deki kültürel yapının dinamiklerine aşina olmayan, aidiyet için gerekli olan belirli bir zamanın yoksunluğuyla kendisini onlardan biri gibi görmemektedir.

5. Kimlik İnşa Süreci

Kimlik, bireylerin kim olduğu hakkındaki tanımlamalardır. Bireysel özellikler, cinsiyet, meslek, din, siyaset gibi faktörler kimlik edinmede belirleyici olabilmektedir. Bir kişinin kimliğine bakılarak bir gruba ya da topluluğa dahil etme

eğilimi bulunmaktadır. Bir grubun üyesi olmak ise o kişi hakkında bireysel ya da kolektif manada çıkarımlarda bulunmayı sağlamaktadır. Kimlik dini, milli, kültürel ve etnik vb. kökenlerle dinamik bir formda olup bireyin davranış ve zihniyet dünyasını şekillendirmektedir (Kastoryano, 2000). Kimlik inşa sürecinde birey etkileşimleriyle toplumsal yapıyı anlamlandırma yoluna gitmektedir. Bu noktada bireyin ait olduğu grup nitelikleriyle kimliğini pekiştirmesi söz konusudur.

İçinde bulunulan toplum ve zamanın ritmi kimliğe siner. Toplumsal değişim ve dönüşümlerden doğrudan etkilenen kimlik çağın dinamiklerini gösterir. Modern dünyanın tek tip kimlik çağırısına karşılık postmodern dönemde göreceli, çeşitli, parçalanmış kimliklerden bahsedilmektedir (Kellner & Best, 1998). Postmodern söylemlerin bireylerde parçalı kimlik ve bilinç yapısına neden olduğunu belirten Bauman (2019), çeşitli kimliklere sahip bireylerin kuralları tanımadan değer ve bağlardan uzak olduğunu belirtmektedir. Hasidizm, Yahudiliğin bölünmesiyle 18. Yüzyılda Polonya ortaya çıkan bir dini hareket olarak tanımlanmaktadır. Kaynağını halktan almasıyla Yahudiler için yalnız dini değil sosyopsikolojik ve siyasi anlamları da içeren toplumsal bir fenomendir. Başlangıçta toplumun eğitimden yoksun olması ve batıl inançlara dayalı olması Hasidizmi bir öğreti düzeyinde görülmesine neden olmuştur. Ortodoks Yahudiliğin önemli temsilcisi olan Hasidiler, gündelik hayatın her ayrıntısını düzenleyen kurallara göre yaşamaktadırlar. Hasidik Yahudiler İsrail'den daha çok Amerika'da Brooklyn'de yaşamaktadırlar (Metli, 2006). Hasidizmin ortaya çıktığı zaman diliminde Yahudiler Avrupa'da gettolarda yaşamlarını idame etmektedir. Hasidizmin ortaya çıkışında Doęu Avrupa'da maruz kaldıkları antisemitizm ve baskılar doğrudan etkili olmuştur. Yahudiliğin yeni bir yorumu olarak görülen Hasidizm, dini pratik ve rutinleriyle modern dünyada tavırlarını korumaktadırlar. Günümüzde gündelik hayatta kıyafetlerin erken dönem Hasidizmde olduğu gibi korunması 18. yüzyılın 21. yüzyıla aktarılması anlamına gelmektedir. 20. Yüzyılda Avrupa'dan Amerika'ya göç hareketleri Hasidizm yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Gültekin, 2009). Unorthodox dizisinde cemaatin Yahudi katliamından kalan travmaları ile kapalı bir grup özelliği

gösterilmektedir. Kendilerine ait kültürel örüntü ve kurallar çerçevesiyle dünyadan izole bir yaşam sürmeye çalışmaktadırlar. Engeller, mahalle baskısı ve kısıtlılık mekanizmasıyla bireyin dini anlayışının kamusal alanda görünürlüğü sınırlandırılmaktadır. Unorthodox dizisinde içe dönük bir grupta yaşayan Esty'nin bireyselleşme çabası görülmektedir. Muhalif bir tipolojinin izlerini taşıyan ana karakter üzerinden kişiliğin oluşumunda çevrenin rolü görülmektedir. Ailesinin travmalarının hala canlı olması sonucu katı bir Ortodoks yaşantısı sergilenmektedir (Balci, 2021). Dünya ile irtibatını koparan bir grup olan Hasidiler kendilerine has bir Yiddiş dilini kullanmaktadırlar. Dil bir kişinin temel aidiyet referansı olması sebebiyle Esty için Berlin'de yeni bir kimliğin inşası zorunluluk olmaktadır.

New York'ta yoğun bir etnosantrizm ile iç içe olan Esty, Berlin'de yeni bir yaşamı ve farklılıkları görmesiyle şaşkınlığı katlanmaktadır. Berlin'de tesadüfen tanıştığı genç Esty'ye müzik okulunun yolu açmaktadır. Seçmelere katılan Esty'nin şarkı söylemesi onu sınırlandıran bağlarından kurtulması isyan ve başkaldırı olarak yorumlanabilir. Konservatuara özel öğrenci olarak alınan Esty'nin sesi eğitmenler tarafından keşfedilerek eğitime alınır. Esty'nin aile yapısına baş kaldırmasıyla yeni bir kimlik edinmesi süreci başlamaktadır. Muhalif bir karakter olarak görülen Esty'nin davranışları süreç içerisinde kimliğinin bir parçası haline gelmiştir.

Fotoğraf-6: Kimliğin Bir Parçası Olarak Müzik

Ana karakter olan Esty'nin bireysel habitusunu kaybedişine şahit olunmaktadır. Mevcut kimliği ile yer değiştiren Esty başlangıçta yeni şehirde uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Berlin'e kaçarak yeniden varoluşunu gerçekleştirmek isteyen Esty,

otoritenin dayatma ve yasaklarının bireyler üzerindeki yıkıcı etkisini göstermesi açısından başarılı bir karakterdir. Cemaatin dominant yapısıyla kadının toplumsal hayattan nasıl yalıtıldığı gözlemlenebilmektedir. Kadının statüsü soykırım sebebiyle ölen Yahudilerin yerine daha çok çocuk doğurmak olarak indirgendiği dizide, kadının gündelik yaşam pratikleri de önceden kurallara bağlanmış durumdadır. Holocaust kayıplarını telafi etmek için aileyi ve üremeyi merkeze koyarak kadınlara bakıcılık görevi yüklenmektedir. Bu şekilde bir görev tanımı kadının kimliğinin görmezden gelindiğini göstermektedir. Kadını erkeğe göre daha alt statüde konumlandıran cemaat zihniyetinde kadınların kamusal alana katılımları da düşüktür. Esty kadının doğurganlığı üzerine şekillenen aile yapısını eleştirmektedir. Ataerkil otoriteyi sorgulayan Esty için evlilik öncesi kadının aile fenomeni üzerine eğitim verilmesi de yersizdir. Makyaj ve kıyafet tarzının değişmesiyle cemaat normlarına aykırı tutumla yeni kimliğini inşa etmektedir. Birinci bölümde çekişen ve içe kapanık bir profilde gösterilen Esty ilerleyen bölümlerde farklılıklara şahit olmasıyla kendisini aşmıştır. Esty kabuğundan çıkarak yeni deneyimler edinmektedir. Kalıplaşmış öğretileri aşarak yeni dünyayı keşfetmesi güçlü kadın profili için kayda değerdir.

SONUÇ

Bu çalışmada, gündelik hayatın bazı görünümüne, muhalif toplumsal tipolojisine ve bahsi geçen tipin kimlik ve aidiyet referanslarının Unorthodox adlı dizideki sahne, kurgu ve diyaloglar sayesinde ele alınmıştır. Betimsel analizin benimsendiği bu incelemede, Sattar cemaatine bağlı bir kadının grup aidiyetini sorgulayıp kaçışı sonrasında zedelenen aidiyet temelleri ve gündelik yaşam pratiklerini yeniden şekillendirmeye çalışması bazı temalarla irdelenmiştir. Bu temalar dizinin akışından hareketle toplumsal yapının arka planına dair çıkarımlarda bulunmayı sağlamıştır. Gündelik yaşam rutinlerinin kurallarla belirlendiği bir grubun üyelerinin birey olarak kabul görmemesi, kaidelerin olduğu haliyle benimsenmesi, değişimden ziyade sorgulamaların dahi yanlış kabul edildiği bir

ortamdan kaçışın hikayesine tanıklık edilmektedir. Nihai olarak toplumsal tipolojilerin sahnesi olan toplumun tipleri var etmede verimli bir alan olduğu söylenebilir. Genellikle edebiyat ürünleri vasıtasıyla toplumsal tiplerin okuması yapılmaktadır. Mevcut toplumsal tip literatürüne dizi ekseninden yaklaşılarak farklı tipolojilerin görsel üzerinden okunması ve alanın çeşitlenerek önem verilmesi önerisinde bulunmaktadır. Çünkü insani hallerin çeşitli şekillerde kurgulandığı dizi ve filmler toplumsal tiplerin görülmesinde zengin bir arenadır. Bir toplumsal tip içinde bulunduğu toplumun özü ve özeti şeklinde kabul edildiğinde gündelik yaşamdaki pratikler, birey ve grup arasındaki etkileşim ve topluma yansımaları aşamasında farklı tipolojilere de kapı aralayabilecektir. Gündelik hayatta “muhalif” tipolojisi öteki olmaya aday konumdadır. Kişiler arası ilişki ve etkileşimde ötekilik söz konusu olup mesafeli davranılabilir. Çünkü toplumsal yapının hâkim paradigmasına uygun hareket eden ideal hareketler desteklenirken, muhalif tavır takınan kişilerle belirli bir uzaklık içerisinde olmak tercih edilebilir. Bu haliyle damgalanmaya müsait statüdedir. Toplumsal yapının sağlıklı bir biçimde devamı için “muhalif” tipolojisine ihtiyaç duyulduğunu da belirtmekte fayda bulunmaktadır. Muhalif toplumsal tipolojisinin içinde yaşadığı toplumdaki diğer kişilerle kültürel sermaye anlamında belirli noktalarda farklılaşmaktadır. Genel kaidelere uymada direnç gösteren, kimi zaman ilkelerden tiksinen, otoriteye itaat etmeme ve hâkim paradigmayla çatışma gibi görünüşler de olabilmektedir.

Cemaatin alışılmışın dışındaki yaşam tarzı ve kültürel örüntülerinin gözlemlendiği bu dizide, spesifik bir grubun toplumsallığı ön plandadır. Cemaat ve ailesinin doktrinlerinden bağımsızlaşmak isteyen Esty'nin muhafazakar grubun ilkelerinden ziyade bireysel bir yolculuk yapma isteği ağır basmaktadır. Toplumsal normların ezici bir şekilde bireylerin yaşamına nüfuz ettiği bir ortam söz konusudur. Katı tutumlardan mustarip olan Esty'nin acı çekmesi, değişime dair umudu gösterilmektedir. Cinsiyete dayalı baskının olduğu gruptan çıkmak zorlu bir süreci de beraberinde getirmektedir. Yaşam tarzında radikal değişim beraberinde kişinin mevcut sosyal sermayesinin de zedelenmesi anlamına gelecektir. Gelenekselliğin

sorgulandığı bunun yanında bireyselliğin ön plana çıkarıldığı dizide, boğucu düzeydeki aile kurallarına uyum sağlama konusundaki zorluk Esty'nin kaçışındaki temel motivasyondur.

Unorthodox dizisinde Brooklyn'deki Hasidik cemaatine mensup bir kadına dair özgün anlatım üzerinden toplumsal tipi var eden koşullar anlaşılmıştır. Dini topluluğun karşısına seküler yapı konumlandırılarak özgürleşen kadın tipi gösterilmektedir. Unorthodox, toplumsal cinsiyet rollerinin gücünü ve kişilerin bu rollere bağlılığını göstermesi açısından önemli bir yapıdır. Hasidik Yahudilerin ataerkil yapısında kadınların hayat tarzı seçimlerinde neredeyse hiç söz sahibi olmadığını gösteren kısmen belgesel niteliğindedir. Hasidik topluluğunun temsili niteliğindeki dizi, Batı popüler kültürü tarafından yüksek değer atfedilen bireycilik, özgürlük, laik değerlere geçiş yapan karaktere odaklanmaktadır. Unorthodox' ta muhafazakar topluluk ile Batılı liberal değerler arasındaki dilemma sunulmaktadır. Dini geleneğin kadınlar üzerinde kontrol mekanizması işlevi görerek kadının toplumun beklentisini karşılaması beklenmektedir. Ataerkil yapıdan özgürleşmeyi hayal eden Esty, topluluk ve bireysellik, modern ve geleneksel değerler arasında tercihte bulunmaktadır. Kadının sınırlarını belirleyen dizide, bir ilişkinin romantize edilmesini değil kültürün cinsiyetçi bakış açısının altı çizilmektedir. Etkileyici ve sürükleyici bir yapı olan Unorthodox, Hasidik Yahudiliğin kültürel göstergelerine odaklanmaktadır.

Dini ritüellerin sembolik anlamları üzerine düşündürücü bir yanı olmakla birlikte dindar olmamanın ötekileştirici boyutu da resmedilmiştir. Dinin bireyler üzerindeki etkisinin net bir şekilde görüldüğü dizide cemaat niteliğinin de bireylerin tüm yaşam evrelerindeki tesiri görülebilmektedir. Bağlayıcı bir yön ve grubun birey üzerindeki hakimiyeti sergilenmektedir. Birey ve toplum arasındaki etkileşimleri görselleştiren sanat eserlerinin sosyolojik bilgi elde etmeye imkân tanınması açısından yararlı olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Allen, K.A., Kern, M.L., Rozek, C., McInerney, D., Slavich, G. (2021). Belonging: a review of conceptual issues, an integrative framework, and directions for future research. *Australian Journal of Psychology*, 87-102. <https://doi.org/10.1080/00049530.2021.1883409>.
- Almog, O. (1998). The prejoblem of social type: A review. *Electronic Journal of Sociology*. <https://sociology.org/ejsarchives/vol003.004/almog.html>, (Erişim Tarihi: 10.08.2023).
- Aydemir, M. A. (2016). Sosyal Alanın Tipleştirilmesi: Toplumsal Tipler. İçinde M. A. Aydemir (Ed.), *Toplumsal Tipler* (s. 11-32). Açılım Yayınları.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Sentez Yayıncılık.
- Balcı, M. E. (2021). Evini arayan göçmen: Dogville ve Unorthodoks filmleri hakkında sosyolojik bir analiz. *Sosyoloji Dergisi*, 217-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/65879/1028659>.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*. (İsmail Türkmen Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2019). *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları*. (İsmail Türkman Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Berger, P. Luckmann, T. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası*. (Vefa Saygın Ögütle Çev.). Paradigma Yayınları.
- Danko, D. *Sanat Sosyolojisi*, (Nesibe Zeynep Arslanoğlu Çev.). Hece Yayınları.
- Diken, B., Laustsen, C. B. (2010). *Filmlerle Sosyoloji*. (Sona Ertekin, Çev.). Metis Yayınları.
- Gültekin, H. (2009). Bir Yahudilik Yorumu Olarak Hasidizm. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Halbwachs, M. (2017). *Kolektif Hafıza*. (Banu Barış Çev.). Heretik Yayınları.
- Hall, L.D., Zvonkovic, A. M. (2010). Egalitarianism and oppression in marriage. *Marriage & Family Review*, 89-104. https://doi.org/10.1300/J002v24n01_05.
- Hansen, I.G., Jackson, V.W.Y., Ryder, A. (2017). Religion and oppression: cross-national and experimental investigations. *Religion, Brain & Behavior*, 369-393. <https://doi.org/10.1080/2153599X.2017.1358208>
- Hardy, S., Hatch, H.D., Nelson, J.M., Schwadel, P. (2022). Family religiosity, peer religiosity, and religious community supportiveness as developmental contexts of adolescent and young adult religious deidentification. *Research in Human Development*. 19-40. <https://doi.org/10.1080/15427609.2022.2086434>.
- Kastoryano, R. (2000). *Kimlik Pazarlığı Fransa'da ve Almanya'da Devlet ve Göçmen İlişkileri*. (Ali Berktaş Çev.). İletişim Yayınları.
- Kellner, D., Best, S. (1998). *Postmodern Teori Eleştirel Soruşturmalar*. (Mehmet Küçük Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Klapp, O. (1958). Social types: Process and structure. *American Sociology Review*, 674-678. doi:10.2307/208905
- Mahar, A.L., Cobigo, V., Stuart, H. (2012). Conceptualizing belonging. *Disability and Rehabilitation*, 1026-1032. <https://doi.org/10.3109/09638288.2012.717584>.
- McFarland, R. (2022). Esty's Erlebnis and Moishe's Mikveh: Experiencing Berlin in Netflix's Unorthodox. *The Germanic Review: Literature, Culture, Theory*, 237-253. <https://doi.org/10.1080/00168890.2022.2101772>
- McKinney, J. C. (1970). *Sociological Theory and the process of typification. Theoretical Sociology (Perspectives and Developments)*. USA: Meredith Corporation, 235-269.

- Metli, E. (2006). Hasidizm'in Yahudi ve Öteki Anlayışı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Nahya, Z. N., Harmanşah, R. (2016). Kendini ve Ötekini Yazmak: Alan Araştırması ve Deneyim. İçinde R. Harmanşah- Z.N. Nahya (Ed.), *Emografik Hikayeler* (s.17-34). Metis Yayınları.
- Netflix. (2023). <https://www.netflix.com/tr/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2023).
- Nora, P. (2006). *Haftıza Mekanları*. (Mehmet Emin Özcan Çev.). Dost Kitabevi.
- Öztop, F.A., Kenar, N., Gürson, A.P. (2023). Religion, family pressure, life conditions: Turkish female foreign fighters in their own words. *Terrorism and Political Violence*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/09546553.2023.2189963>.
- Park, R. (1928). Human migration and the marginal man. *American Journal of Sociology*, 881-893.
- Schnabel, E.s. (2022). White secularity: The racialization of religion in Netflix's Unorthodox. *Critical Studies in Media Communication*, 305-318. <https://doi.org/10.1080/15295036.2022.2056217>.
- Simmel, G. (2015). *Bireysellik ve Kültür*. (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları.
- Tekin, F. (2016). Kaçakçı: Bir Sinemasal Tıp Çözümlemesi. İçinde M. A. Aydemir (Ed.), *Toplumsal Tipler* (s. 203-215). Açılım Yayınları.
- Tezcan, M. *Sanat Sosyolojisi Giriş*, Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice*, 197-214. <https://doi.org/10.1080/00313220600769331>.

Extended Abstract

The individual's position in the social arena and his interaction with others have always been on the agenda of the discipline of sociology. Many issues that can be said about the individual and society can be conveyed especially through novels, stories, movies, and TV series. Art and literature provide data to read the general view of society. Thanks to Netflix and other platforms that follow it, the process of gaining information about different societies has accelerated. In this form, platforms that provide new arguments and perspectives to sociology pave the way for knowledge production on a global and local level. Today, different social dynamics (war, crisis, technological advances, etc.) cause individuals to change their understanding of society and the world they live in. In the modern world, individuals who have to move for any reason have to quickly find a way to adapt to the place they go to. Understanding social reality through movies and TV series can be a productive process. This series, in which the determining factor of religion on society and people is seen, once again reveals the sociality of cinema and art. In this way, it is possible to read the social structure. Because cinema is a productive field in terms of seeing the reflection of the issues happening in the social arena. This study includes the analysis of Unorthodox, a German American drama series that was released for one season and four episodes on Netflix in 2020, as it offers the opportunity to witness the identity search of a dissident character. The episodes of the series are fifty minutes on average. The indecisive, in-between life of the protagonist (Etsy) is shown from time to time with flashback fiction between life between New York and Berlin. It is noteworthy that it emphasizes traditional social life in a metropolis like New York. The curiosity and surprise of the main character, who did not leave his neighborhood

until he went to Berlin, is revealed. This series is based on Deborah Feldman's autobiography, *Unorthodox: The Scandalous Rejection of Our Hasidic Roots*. The series focuses on the traditional Jewish community which took refuge in New York under the pressure of the Nazis. It is seen that real locations are preferred instead of studios in the series. The main reason for choosing this series is to focus on the visible state of social typologies and analyze in detail the impact of the religious institution on the individual. It is intended to draw attention to the identity construction process of an individual who does not belong to a different society. Esty, the main character of the series, enters a process of re-identification by questioning group belonging and community rules. In its fiction, the series focuses on individual and group relations between a group that sanctifies the rules of the community and the main character who breaks the rules. For this reason, it is worth analyzing the dialogues and scenes that include the process of acceptance in the new world after escaping from one's own family and community. In a sociological evaluation of the series, emphasis is placed on the resistance of some groups to change, action, and perspectives with collective consciousness, and the emergence of a natural member of the group from this framework. Directed by Maria Schrader, the series tells the story of a young girl (Esty) who belongs to the Sattar community, one of the Hasidic Jews, as she makes sense of the world. The interaction of the modern subject with urban spaces is shown in the city of Berlin. The characters in the series have different experiences of urban spaces. When Esty is with her family, she walks with her head down, unaware of what's going on around her. His walk in Berlin reflects the difference of the subject in urban spaces, as he is shown raising his head to the buildings, the landscape, and his surroundings. Esty's smile is meaningful as she notices the sound and rhythm of the city. A secular woman profile is drawn in Berlin for Esty, who is exposed to social violence at the boundaries of community and family. The Hasidic community has no relationship with popular culture. Since it offers the opportunity to make a sociological reading based on the scale of the series, this study is designed as qualitative research, and the document analysis data collection method will be used. Based on this point, this study is designed to conduct a sociological analysis of a TV series. It will use a qualitative research approach, using document analysis as the data collection method. The texts and scenes in the series will be evaluated through descriptive analysis. The data collected from the series will be summarized and interpreted into specific themes, including "women's response to family and community pressure", "opposition typology view", "quest for belonging", and "identity construction process". Her grandmother tried to fill the difficulty created by a father who was addicted to alcohol and a mother who abandoned him. The main character (Esty), who grew up in a broken family, has an arranged marriage as per the rules of the Sattar community to which she belongs, which is informative about the way and process of establishing a family. Nineteen-year-old Esty is surrounded by the strict rules of the community. While other members of the community and especially family members strictly follow all the rules, Esty does not belong to this group. Women are prohibited from singing, showing their hair, smiling in public, or using a smartphone. A woman's primary duty is to have as many children as possible. It is possible to see the reaction to the change through Esty's appearance. Esty, who was disturbed by this situation, threw her wig into the sea when she fled to Berlin, representing freedom. Because her appearance as a modern Western woman requires this. Esty plays a contrary character who escapes from New York to Berlin by questioning the perspectives of the family and community structure she belongs to. Esty is trying to hold on to the new world she does not recognize and does not follow the dogmatic rules she is taught. At this point, the resistance of the family and religious institutions can be seen. Since her childhood, Esty has constantly expressed, both by herself

and those around her, that she is different from her family members. The fact that her friendships in Berlin consist of heterodox people who are outside of traditions also feeds her opposition identity. The Esty opposition typology in the series demonstrates a mentality that opposes rules. With a deviant life, a type is exhibited that can be seen not only in the series, but also in the social structure. It is possible to see the type of opposition against the dominant point of view in different situations and conditions in other areas of society. The need for a new collectivity arises for Esty, who has escaped from the family and the city. Moving away from the familiar place and social memory means damaging the bonds of the human being, who is a social being. Memory, one of the reference areas of belonging, is an important parameter that will facilitate the adaptation of the person to the place. Esty wants to establish a sense of belonging in Berlin by changing her general appearance. The adventure of liberation unfolds by changing clothes, hair, and more importantly, mentality to keep up with the current conditions. With the change in her attitude towards the opposite sex and the family institution, she tries to fundamentally shake the previous references of belonging and replace them with a new one. In the Unorthodox series, the community shows the characteristics of a closed group with its traumas from the Jewish massacre. They try to live an isolated life from the world within the framework of their cultural patterns and rules. In the TV series Unorthodox, Esty, who lives in an introverted group, tries to become an individual. The role of the environment in the formation of personality is seen through the main character, who bears the traces of an oppositional typology. Hasidics, a group that has lost touch with the world, use their Yiddish language. Since language is a person's basic reference of belonging, Esty must build a new identity in Berlin. Esty, who was surrounded by intense ethnocentrism in New York, is surprised to see the differences in Berlin. We witness Esty, the main character, losing her habitus. Esty, who has been replaced by her current identity, initially has difficulty adapting to the new city. Esty, who wants to re-establish her existence by escaping to Berlin, is a successful character in terms of showing the destructive effect of the imposition and prohibitions of authority on individuals. It can be observed how women are isolated from social life due to the dominant structure of the community. In the series, where the status of women is reduced to giving birth to more children instead of the Jews who died due to the genocide, women's daily life practices are also subject to rules. Esty criticizes the family structure based on women's fertility. Questioning the patriarchal authority, Esty also finds it inappropriate for women to be educated on the family phenomenon before marriage. In this study, in which descriptive analysis is adopted, a woman belonging to the Sattar community questions her belonging to her group. Esty, who tries to establish a new belonging after escaping from her community, reshapes her daily life practices. This process was analyzed with some themes. In daily life, the "opposition" typology is a candidate for being the other. In the series Unorthodox, the conditions that created the social type were understood through the original narrative of a woman from the Hasidic community in Brooklyn. In this study, the type of opposition is discussed within the framework of sociological literature. The study focuses on understanding the typology of dissident through the *Unorthodox* series. It is possible to see the type of opposition in the local and global arena. The opposition's social relationship forms and identity acquisition strategy, which necessitate a culture and mentality that does not comply with rules and boundaries, are reproduced.